

La tesi doctoral de Patricia Horrach radiografia el sector de l'economia solidària a les Illes Balears

El treball *Responsabilidad social y contabilidad en las empresas de economía solidaria. Estudio teórico y aplicación en Illes Balears*, defensat a la Universitat de les Illes Balears, analitza aquest sector empresarial, que va generar un volum de negoci de 56,7 milions d'euros i va donar feina a 1.654 persones el 2008

Palma. Gener de 2010

La tesi doctoral de Patricia Horrach Rosselló s'ha articulada entorn de diversos objectius: aprofundir en el coneixement de les empreses d'economia solidària, analitzar les potencialitats de la comptabilitat financera i de la comptabilitat social, com a sistemes d'informació dels aspectes de solidaritat en aquestes entitats, concretar els elements de responsabilitat social inherents als seus principis d'actuació i configurar aquest sector a les Illes Balears, quant a forma jurídica, beneficiaris i magnituds econòmiques i a l'aplicació efectiva d'iniciatives de responsabilitat social. El treball *Responsabilidad*

La investigadora Patricia Horrach, autora de la tesi. Foto: UIB

social y contabilidad en las empresas de economía solidaria. Estudio teórico y aplicación en Illes Balears, defensat a la Universitat de les Illes Balears, ha estat dirigit pel doctor Antoni Socias Salvà, catedràtic del Departament d'Economia de l'Empresa de la UIB.

Les empreses d'economia solidària formen part de l'economia social i inclouen característiques específiques que permeten delimitar-les de forma separada. Són entitats amb un objecte social d'interès general cap a col·lectius desfavorits, desenvolupen una activitat mercantil de producció de béns i serveis, amb relacions específiques amb aquests col·lectius, que s'integren en l'entitat laboralment o comercialment i on es dona la reversió dels beneficis obtinguts cap a la mateixa entitat.

La Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS), una organització no lucrativa que agrupa entitats d'economia solidària, ha determinat, a més, els principis d'actuació d'aquestes entitats: la igualtat i la gestió democràtica amb grups d'interès, la transparència, la cooperació, les relacions laborals i comercials responsables, la gestió ambiental i el compromís amb l'entorn.

Atès que aquest àmbit de coneixement se circumscriu entorn de la comptabilitat, la recerca de Patricia Horrach ha revisat els aspectes normatius sobre les obligacions en matèria d'informació econòmica i social a les quals estan obligades les empreses d'economia solidària, depenent de la seva forma jurídica: entitats sense ànim de lucre, societats mercantils, cooperatives i des de l'àmbit sectorial: empreses d'inserció i centres especials d'ocupació. A més, s'ha analitzat com la

comptabilitat financera és capaç d'integrar i transmetre l'objecte social i els aspectes de solidaritat en aquestes entitats i s'ha desenvolupat una proposta perquè la informació comptable transmeti la valoració econòmica dels components de solidaritat en determinades organitzacions: les empreses de comerç just i els centres especials d'ocupació, que s'han analitzat detalladament.

L'existència d'altres formes de valoració i avaluació d'aspectes socials de les organitzacions ha portat a plantejar la revisió del concepte de comptabilitat social, que ha sorgit de forma paral·lela al de responsabilitat social, amb la intenció d'analitzar la seva aplicabilitat en aquestes entitats. Així, s'ha establert l'enfocament teòric de la responsabilitat social, inherent als principis d'actuació d'aquestes entitats. A més, s'ha desenvolupat un marc conceptual de la informació sobre sostenibilitat, en la triple dimensió econòmica, social i ambiental, que els seria aplicable, perquè els usuaris puguin valorar els principals impactes d'aquestes entitats i l'aplicació dels seus principis d'actuació.

Importància de les empreses

En l'àmbit aplicat, la investigació ens ha permès conèixer la configuració econòmica i social del sector. L'economia solidària a les Illes Balears la conformen un total de quaranta entitats operatives l'any 2008, amb un cinquanta-cinc per cent d'entitats constituïdes sense finalitat lucrativa i un quaranta-cinc per cent, com a societats anònimes i limitades. Per objecte social, un seixanta per cent de les organitzacions estan registrades com a centres especials d'ocupació, i un dos per cent, com a empreses d'inserció. La resta corresponen a altres entitats també dedicades a la integració laboral, i un quinze per cent tenen com a objecte social el comerç just.

S'ha tingut accés a les magnituds econòmiques i socials de trenta entitats, referents a l'exercici 2008. Varen generar un volum d'activitat de 56,7 milions d'euros, dels quals un cinquanta-nou per cent corresponen als derivats de l'activitat mercantil, i la resta als recursos generats a través de subvencions, donacions i quotes. El valor afegit brut generat per l'economia solidària el 2008 va ser de 38,49 milions d'euros, corresponents a 0,17 per cent del valor afegit brut de l'economia balear en el mateix exercici. La reinversió dels beneficis és la tònica general de la totalitat de les entitats, fins i tot en les constituïdes com a mercantils.

Les empreses d'economia solidària de les Illes Balears varen generar un volum d'activitat de 56,7 milions d'euros l'any 2008

L'ocupació en l'economia solidària el 2008 va llançar la xifra de 1.654 persones ocupades, que correspon a mig punt de l'ocupació balear. D'aquesta xifra d'ocupació, un quaranta per cent correspon fonamentalment a persones amb discapacitat i altres perfils en risc d'exclusió. Destaca l'estabilitat de la contractació, amb un percentatge d'ocupació indefinida del setanta-quatre per cent de la contractació, onze punts per sobre de la contractació estable mitjana en l'economia balear.

En addició, un dels objectius de l'estudi efectuat, ha estat contrastar el grau d'aplicació dels elements bàsics de la responsabilitat social per part de les entitats. Elements que, d'altra banda, són majoritàriament coincidents amb els principis i característiques establerts per a les entitats d'economia solidària.

Es va obtenir una taxa de resposta del qüestionari elaborat a aquest efecte de divuit entitats, un 45 per cent del total. La major part de les entitats que varen col·laborar en l'estudi foren entitats no lucratives i adherides a REAS, mentre que no es va obtenir resposta de la pràctica totalitat de les entitats mercantils.

Els elements de la responsabilitat social interna, relatius al grup d'interès dels treballadors, s'apliquen de forma àmplia: la generació d'ocupació estable, la consideració de col·lectius desfavorits, les polítiques de no discriminació, la conciliació amb la vida personal, les retribucions dignes, la seguretat laboral i la formació.

La identificació de les necessitats dels grups d'interès, és rellevant per a l'àmplia majoria de les entitats, però per al cas de determinats col·lectius: els treballadors, els clients i l'Administració pública. No obstant això, l'articulació d'aquestes necessitats, a través de la integració d'aquests grups en òrgans de gestió socials, és mínima i hauria de potenciar-se.

Fomentar la transparència

En relació amb els elements de la responsabilitat social sobre relacions amb grups d'interès d'àmbit extern, com ara clients, proveïdors, altres entitats i agents socials, la recerca ha permès determinar que s'apliquen de forma moderada, i destaquen molt sensiblement la participació en xarxes, la selecció d'operacions financeres amb criteris de responsabilitat social i la gestió ambiental, que en qualsevol cas, s'haurien de fomentar. En l'àmbit de la responsabilitat social, la transparència i comunicació haurien de prendre una posició rellevant. L'estudi ha contrastat quins són, per a les entitats analitzades, les motivacions, els avantatges i els inconvenients per emetre informació econòmica, social i ambiental, de caràcter voluntari, sota l'enfocament de la teoria de les parts interessades (*stakeholders*). Les estratègies comunicatives d'aquestes entitats se centren en l'obtenció de credibilitat i de legitimitat de grups d'interès de pressió, com són els aportants de recursos, ja que les entitats esgrimeixen l'obtenció de finançament com a principal motivació per ser transparents.

Per una banda les obligacions en matèria d'elaboració i dipòsit d'informació comptable (comptes anuals) i d'informació social (memòria d'activitats per a entitats no lucratives) les compleixen el vuitanta per cent de les entitats. D'altra banda, pel que fa a l'emissió d'informació voluntària a través de la xarxa, sobre impactes econòmics, socials i ambientals, és habitual en un vint per cent de les entitats, que són no lucratives i adherides a REAS. D'aquestes, només en dos casos i directament relacionats amb la grandària de l'entitat, la informació sobre sostenibilitat permet, a més, l'avaluació dels seus principis d'actuació i, per tant, de la seva responsabilitat social. La investigadora apunta que esdevé necessari que aquestes entitats fomentin l'element de transparència de caire voluntari, que els pot aportar tant legitimitat com diferenciació sobre altres entitats que actuen al mateix sector, però dins l'àmbit de lucrativitat.

Referència de la tesi

Títol: Responsabilidad social y contabilidad en las empresas de economía solidaria. Estudio teórico y aplicación en Illes Balears

Autor: Patrícia Horrach Rosselló

Àrea de coneixement: Organització i Gestió d'Empreses

Departament: Economia de l'Empresa

Director: Antoni Socias Salvà

Qualificació: Excel·lent cum laude

Membres del tribunal

President

Dr. Daniel Carrasco Díaz
Departament de Comptabilitat i Gestió
Universitat de Màlaga

Secretari

Dra. Raquel Rosario Herranz Bascones
Departament d'Economia de l'Empresa
Universitat de les Illes Balears

Vocals

Dra. María Ángeles Goxens Orensanz
Departament de Comptabilitat
Universitat de Barcelona

Dra. María José González Quintana
Departament de Comptabilitat i Gestió
Universitat de Màlaga

Dra. Maria Antònia Ribas Bonet
Departament d'Economia Aplicada
Universitat de les Illes Balears

Publicacions relacionades

Herranz Bascones, R., Horrach Rosselló, P. (2009): «Aspectos de información económica en las entidades sin ánimo de lucro», a Socias [et al.] (2009): *Aspectos jurídicos, fiscales, económicos y de gestión de las entidades de cooperación*. Universitat de les Illes Balears.

Socias Salvà, A.; Horrach Rosselló, P., de Wulf Vives, S. (2009): «La presupuestación de los proyectos y de la entidad», a Socias [et al.] (2009): *Aspectos jurídicos, fiscales, económicos y de gestión de las entidades de cooperación*. Universitat de les Illes Balears.

Socias Salvà, A., Horrach Rosselló, P. (2010): «La normativa contable aplicable a las entidades de comercio justo. Una propuesta de mejora». *CIRIEC-España. Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, núm. 67, pàg. 213-242.

Horrach Rosselló, P. (2011): *Responsabilidad social y contabilidad en las empresas de economía solidaria. Estudio teórico y aplicación en Illes Balears*. Direcció General d'Economia. Institut Balear d'Economia. (En procés de publicació.)